

Türkiye – Irak Arasında İmzalanan Kalkınma Yolu Projesi ve Şanlıurfa'ya Katkıları

14 Ağustos 2026

ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI
DIŞ TİCARET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

İçindekiler

Giriş	5
Jeopolitik Konum ve Bölgesel Güvenlik	6
Enerji ve Ticaret Koridoru	8
Türkiye Perspektifi	8
Şanlıurfa Perspektifi	10
Lojistik ve Transit Merkez Potansiyeli	11
Ekonomik Katkıları	12
Türkiye-İrak Ortak Vizyonu	12
Yatırım ve Müteahhitlik Fırsatları	13
Ekonomik Rekabet Gücü ve İhracat Kapasitesi	14
Katma Değerli Üretim ve Sanayi	16
Sonuç ve Genel Değerlendirme	17
Kaynakça	19

Tablolar ve Şekiller Listesi

Şekil 1. Türkiye'nin Ham Petrol İhracatı Yaptığı İlk 5 Ülke (Bin \$ 2025)	9
Şekil 2. Türkiye'nin Ham Petrol İthalat Yaptığı İlk 5 Ülke (Bin \$ 2025)	10
Şekil 3. Türkiye'nin İhracatındaki İlk 10 Ülke (Bin \$ 2025)	15
Şekil 4. Şanlıurfa'nın İhracatındaki İlk 10 Ülke (Bin \$ 2025)	16

Giriş

Kalkınma Yolu Projesi, Türkiye ile Irak arasında ulaştırma, lojistik, enerji ve ticaret alanlarında uzun vadeli iş birliğini geliştirmeyi hedefleyen, bölgesel ve küresel ölçekte stratejik nitelik taşıyan önemli bir altyapı girişimidir. Basra Körfezi'nden başlayarak Irak üzerinden Türkiye'ye ve buradan Avrupa'ya uzanması öngörülen bu koridor, yalnızca yük taşımacılığını kolaylaştıran bir ulaştırma projesi olmanın ötesinde, bölgesel ticaretin bütünleşmesini, ulaştırma maliyetlerinin azaltılmasını ve Türkiye ile Irak'ın uluslararası ticaret ağlarındaki konumlarının güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Projenin hayata geçirilmesiyle enerji kaynakları ile tarım ve sanayi ürünlerinin daha hızlı ve güvenli biçimde uluslararası pazarlara ulaştırılması ve iki ülke arasındaki ekonomik karşılıklı bağımlılığın derinleştirilmesi beklenmektedir.

Bu stratejik çerçevede Şanlıurfa, Türkiye'nin güney sınırındaki konumu, Irak ve Suriye'ye yakınlığı, gelişen tarımsal ve sanayi üretim kapasitesi ve mevcut ulaştırma bağlantıları nedeniyle Kalkınma Yolu Projesi açısından özel bir konuma sahiptir. Projenin Türkiye ayağında Şanlıurfa'nın önemli bir lojistik ve transit merkez olarak öne çıkması; kentin bölgesel ticaret, ihracat, yatırım ve istihdam kapasitesinin geliştirilmesi açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Özellikle tarım ve sanayi ürünlerinin uluslararası pazarlara daha hızlı ve düşük maliyetle ulaştırılabilmesi, Şanlıurfa'nın üretim gücünün dış ticaret kapasitesine daha etkin biçimde yansıtılmasına katkı sağlayabilecektir. Bunun yanında lojistik merkezler, depolama alanları ve gümrük hizmetlerine yönelik yatırımların kentte ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmesi ve yatırım ortamını güçlendirmesi beklenmektedir.

Bu çalışma, Kalkınma Yolu Projesi'nin Türkiye ve Irak açısından taşıdığı stratejik önemi ortaya koyarken, projenin Şanlıurfa'nın ekonomik ve ticari gelişimi üzerindeki muhtemel etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Şanlıurfa'nın jeopolitik konumu, lojistik merkez olma potansiyeli, ihracat kapasitesi, katma değerli üretim yapısı, yatırım ve müteahhitlik fırsatları ile bölgesel kalkınmaya sağlayabileceği katkılar ele alınmaktadır. Böylece Şanlıurfa'nın Kalkınma Yolu Projesi kapsamında yalnızca bir geçiş güzergâhı değil, üretim, lojistik, ticaret ve bölgesel iş birliğinin kesiştiği stratejik bir merkez olarak değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Jeopolitik Konum ve Bölgesel Güvenlik

Şanlıurfa, Türkiye'nin güney sınırında yer alması ve Irak ile Suriye'ye olan yakınlığı sayesinde Kalkınma Yolu Projesi bağlamında stratejik bir jeopolitik merkez olarak öne çıkmaktadır. Bu coğrafi konum, kentin yalnızca ekonomik değil aynı zamanda güvenlik, diplomasi ve enerji politikaları açısından da kritik bir rol üstlenmesini sağlamaktadır. Basra Körfezi'nden Avrupa'ya uzanan ticaret hattının güvenliği büyük ölçüde Şanlıurfa üzerinden sağlanacağı için, bölgenin sınır güvenliği ve istikrarı daha da önem kazanmaktadır. Bu durum, Şanlıurfa'yı Türkiye'nin güneyinde bir lojistik ve güvenlik köprüsü haline getirmektedir.

Şanlıurfa'nın sınır hattında bulunması, terörle mücadele, kaçakçılığın önlenmesi ve sınır ötesi güvenlik işbirliği açısından özel bir konum yaratmaktadır. Irak ve Suriye ile olan sınır bağlantısı, Türkiye'nin bölgesel güvenlik politikalarının sahadaki en önemli uygulama alanlarından biridir. Bu bağlamda lojistik projelerin güvenlik boyutu, yalnızca ticaretin sürekliliği için değil aynı zamanda bölgesel istikrarın sağlanması için kritik bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Şanlıurfa, bu rolüyle Türkiye'nin güney sınırında bir güvenlik kalkanı işlevi görmekte, aynı zamanda Irak ve Suriye ile yürütülen diplomatik ilişkilerin sahadaki yansımasını da temsil etmektedir.

Enerji ve ticaret güvenliği açısından da öne çıkan kent, Basra Körfezi'nden gelen petrol ve doğalgazın Avrupa'ya taşınmasında bir lojistik denetim noktası işlevi üstlenmektedir. Bu rol, Şanlıurfa'nın stratejik değerini artırmakta ve kenti yalnızca Türkiye için değil, Avrupa ve Orta Doğu arasındaki enerji güvenliği açısından da kilit bir aktör haline getirmektedir. Enerji hatlarının güvenliği, uluslararası ticaretin kesintisiz devamı ve bölgesel istikrarın korunması açısından Şanlıurfa'nın üstlendiği sorumluluk, Kalkınma Yolu Projesi'nin başarısı için vazgeçilmezdir.

Ayrıca Şanlıurfa'nın jeopolitik konumu ve bölgesel güvenlik açısından üstlendiği rol, Türkiye'nin güney sınırında stratejik bir köprü işlevi görmesini sağlamaktadır. Kent, hem ekonomik kalkınma hem de güvenlik boyutunda Türkiye'nin ve bölgenin geleceğini şekillendiren kritik bir merkezdir. Bu nedenle Kalkınma Yolu Projesi'nin sürdürülebilirliği ve başarısı, Şanlıurfa'nın güvenlik, diplomasi ve enerji politikalarıyla uyumlu bir şekilde desteklenmesine bağlıdır.

Şanlıurfa, Türkiye'nin güney sınırında yer alması ve Irak ile Suriye'ye olan yakınlığı sayesinde Kalkınma Yolu Projesi bağlamında yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda

güvenlik ve diplomasi açısından da kritik bir merkez haline gelmektedir. Bu coğrafi konum, kentin Türkiye'nin Orta Doğu'daki stratejik çıkarlarını destekleyen bir üs olarak öne çıkmasını sağlamaktadır. Basra Körfezi'nden Avrupa'ya uzanan ticaret hattının güvenliği büyük ölçüde Şanlıurfa üzerinden sağlanacağı için, bölgenin sınır güvenliği ve istikrarı daha da önem kazanmaktadır. Bu durum, Şanlıurfa'yı Türkiye'nin güneyinde bir lojistik ve güvenlik köprüsü haline getirmekte, aynı zamanda uluslararası ticaretin güvenli akışında kilit bir aktör konumuna taşımaktadır.

Sınır güvenliği açısından Şanlıurfa, Irak ve Suriye ile doğrudan bağlantısı sayesinde terörle mücadele, kaçakçılığın önlenmesi ve sınır ötesi güvenlik iş birliği gibi konularda kritik bir üs işlevi görmektedir. Türkiye'nin güney sınırında yaşanan güvenlik sorunları, Şanlıurfa'nın bu projede üstlendiği rolün yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda askeri ve diplomatik boyutlarda da önem taşıdığını göstermektedir. Kent, bu bağlamda Türkiye'nin güvenlik politikalarının sahadaki en önemli uygulama alanlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Enerji ve ticaret güvenliği boyutunda ise Şanlıurfa, Basra Körfezi'nden Avrupa'ya taşınacak petrol ve doğalgazın güvenli şekilde aktarılmasında bir lojistik denetim noktası işlevi üstlenmektedir. Bu işlev, kentin ekonomik değerini artırmakla kalmaz, aynı zamanda uluslararası enerji güvenliği açısından da kritik bir sorumluluk yükler. Enerji hatlarının güvenliği, uluslararası ticaretin kesintisiz devamı ve bölgesel istikrarın korunması açısından Şanlıurfa'nın üstlendiği rol, Kalkınma Yolu Projesi'nin başarısı için vazgeçilmezdir.

Diplomatik açıdan bakıldığında, Şanlıurfa Türkiye ile Irak arasında bir diplomatik köprü işlevi görmektedir. Kentin sınır ötesi ticaret ve güvenlik iş birliğinde oynadığı rol, Türkiye'nin Orta Doğu'daki diplomatik etkinliğini güçlendirmekte ve Kalkınma Yolu Projesi'nin uluslararası boyutunu desteklemektedir. Bu durum, Şanlıurfa'yı yalnızca ekonomik bir merkez değil, aynı zamanda Türkiye'nin bölgesel diplomasi stratejilerinin sahadaki yansıması haline getirmektedir.

Ayrıca Şanlıurfa'nın genç ve dinamik nüfusu, güvenlik ve lojistik sektörlerinde insan kaynağı açısından önemli bir avantaj sunmaktadır. Bu demografik yapı, kentin yalnızca transit bir merkez değil, aynı zamanda bölgesel güvenlik politikalarının sahada uygulanmasında aktif bir aktör olmasını mümkün kılmaktadır. Kalkınma Yolu Projesi'nin sürdürülebilirliği için gerekli olan bölgesel istikrar, Şanlıurfa'nın güvenlik boyutundaki katkılarıyla daha sağlam bir zemine oturmaktadır.

Şanlıurfa'nın jeopolitik konumu ve güvenlik boyutundaki katkıları, Kalkınma Yolu Projesi'nin sürdürülebilirliği için kritik bir temel oluşturmaktadır. Kent, hem enerji ve ticaret güvenliği hem de sınır güvenliği açısından Türkiye'nin güney sınırında stratejik bir köprü işlevi görmektedir, Türkiye'nin jeopolitik güvenlik stratejilerine ve bölgesel diplomasiye uzun vadeli bir perspektif kazandırmaktadır.

Enerji ve Ticaret Koridoru

Türkiye Perspektifi

Türkiye açısından enerji ve ticaret koridorları, yalnızca ekonomik kalkınmanın değil aynı zamanda jeopolitik etkinin de en önemli araçlarından biridir. Kalkınma Yolu Projesi, Basra Körfezi'nden Avrupa'ya uzanan hattı Türkiye üzerinden geçirerek ülkenin hem enerji arz güvenliğini çeşitlendirmesine hem de transit ülke rolünü güçlendirmesine imkân tanımaktadır. Bu durum, Türkiye'nin küresel ticaret ağlarında daha merkezi bir konuma yükselmesini sağlarken aynı zamanda bölgesel güç dengelerinde etkinliğini artırmaktadır.

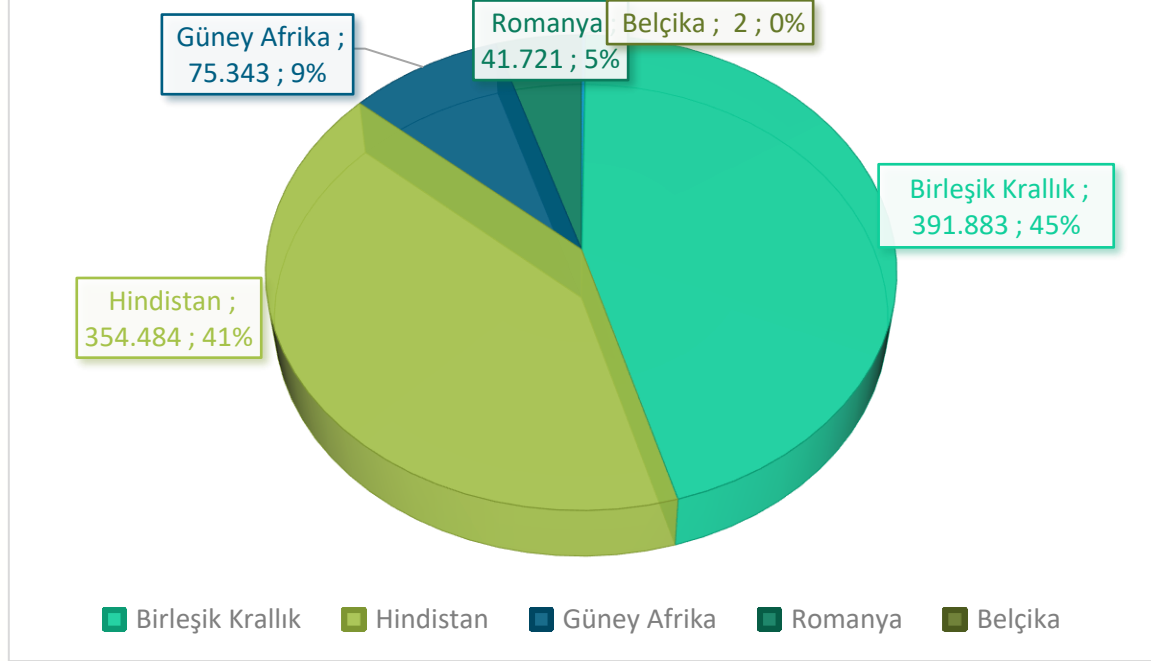
Türkiye'nin bu projedeki rolü, üç temel boyutta değerlendirilebilir. İlk olarak, enerji güvenliği açısından Türkiye, Basra Körfezi'nden gelen petrol ve doğalgazın güvenli taşınmasında kilit bir aktör haline gelmektedir. Enerji arzının çeşitlendirilmesi, ülkenin dışa bağımlılığını azaltırken aynı zamanda Avrupa'ya yönelik enerji akışında güvenilir bir transit ülke konumunu pekiştirmektedir. İkinci olarak, ticaret koridoru Türkiye'nin lojistik kapasitesini artırmakta, ülkeyi Avrupa ile Orta Doğu arasında bir ticaret köprüsü haline getirmektedir. Bu rol, Türkiye'nin dış ticaret hacmini büyütmeyle kalmaz, aynı zamanda bölgesel ticaretin merkezinde yer almasını sağlar. Üçüncü olarak, diplomatik boyutta Türkiye ile Irak arasında karşılıklı bağımlılığı artırarak siyasi ve ekonomik işbirliğini derinleştirmektedir.

Bu koridorun Türkiye'ye sunduğu avantajlar yalnızca ekonomik kazançlarla sınırlı değildir. Enerji kaynaklarının güvenli taşınması, Türkiye'nin uluslararası ticaret ağlarında daha güçlü bir konuma yükselmesini sağlamakta, ülkenin bölgesel güvenlik politikalarında etkinliğini artırmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin Avrupa ile Orta Doğu arasındaki köprü işlevi, ülkenin diplomatik manevra alanını genişletmekte ve bölgesel krizlerde daha etkin bir rol üstlenmesine imkân tanımaktadır.

Sonuç olarak, Kalkınma Yolu Projesi Türkiye'ye hem enerji güvenliği hem de ticaret politikaları açısından uzun vadeli bir stratejik derinlik kazandırmaktadır. Bu proje

sayesinde Türkiye, küresel ekonomideki rolünü daha da sağlamlaştırmakta, bölgesel güç dengelerinde etkinliğini artırmakta ve Orta Doğu ile Avrupa arasında vazgeçilmez bir aktör haline gelmektedir.

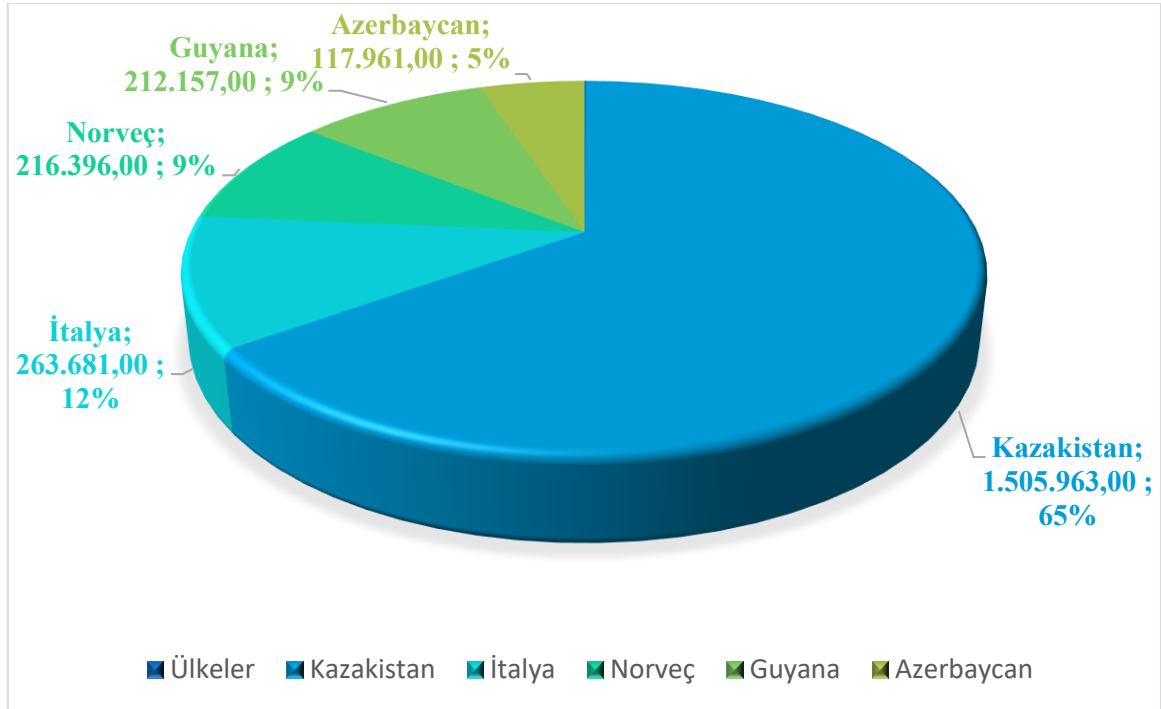
Türkiye'nin Ham Petrol İhracatı Yaptığı İlk 5 Ülke (Bin \$ 2025)

Kaynak: Trademap, 2025.

2025 yılında Türkiye'nin ham petrol ihracatında Birleşik Krallık ve Hindistan öne çıkmaktadır. Birleşik Krallık 391,9 milyon dolar ile toplam ihracatın %45'ini, Hindistan ise 354,5 milyon dolar ile %41'ini oluşturmuştur. Bu iki ülke toplam ihracatın büyük bölümünü karşılarken, Güney Afrika (%9) ve Romanya (%5) daha düşük paylara sahiptir. Belçika'nın payı ise oldukça sınırlıdır.

Türkiye'nin Ham Petrol İthalat Yaptığı İlk 5 Ülke (Bin \$ 2025)

Kaynak: Trademap, 2025.

2025 yılında Türkiye'nin ham petrol ithalatında Kazakistan açık ara en önemli tedarikçi ülke olmuş ve 1,51 milyar dolarlık ithalatla toplamın %65'ini oluşturmuştur. İtalya (%11), Norveç (%9) ve Guyana (%9) onu takip ederken, Azerbaycan'ın payı %5'te kalmıştır. Veriler, Türkiye'nin ham petrol ithalatında Kazakistan'a yüksek ölçüde bağımlı bir yapı bulunduğunu göstermektedir.

Şanlıurfa Perspektifi

Şanlıurfa, Kalkınma Yolu Projesi kapsamında yalnızca Türkiye'nin güney sınırında yer alan bir şehir olmanın ötesinde, enerji ve ticaret koridorunun güvenli işleyişinde kritik bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Coğrafi konumu itibarıyla Irak ve Suriye'ye yakınlığı, kenti hem lojistik hem de güvenlik açısından stratejik bir merkez haline getirmektedir. Bu özellik, Şanlıurfa'yı Türkiye'nin enerji güvenliği politikalarının sahadaki uygulama noktalarından biri yaparken, aynı zamanda uluslararası ticaretin kesintisiz devamı için vazgeçilmez bir unsur haline getirmektedir. Enerji boyutunda Şanlıurfa, Basra Körfezi'nden Avrupa'ya taşınacak petrol ve doğalgazın güvenli şekilde aktarılmasında bir lojistik denetim noktası işlevi üstlenmektedir. Bu işlev, kentin yalnızca Türkiye'nin enerji güvenliği stratejilerinde değil, aynı zamanda Avrupa'nın enerji arz güvenliğinde de doğrudan etkili olmasını sağlamaktadır. Enerji hatlarının güvenliği, küresel ticaretin

sürekliliği ve bölgesel istikrar açısından kritik olduğundan, Şanlıurfa'nın bu süreçteki rolü uluslararası düzeyde stratejik bir değer taşımaktadır.

Ticaret açısından bakıldığında, Şanlıurfa'nın tarım ve sanayi ürünleri ihracat kapasitesi giderek artmaktadır. Kentin üretim gücü, Kalkınma Yolu Projesi ile birlikte uluslararası pazarlara daha hızlı ve güvenli erişim imkânı bulmakta, bu da bölgesel kalkınmayı hızlandırmaktadır. Şanlıurfa, bu bağlamda yalnızca bir transit geçiş noktası değil, aynı zamanda üretim ve ticaretin sahada karşılık bulduğu bir merkez olarak konumlanmaktadır. Bu durum, kentin ekonomik potansiyelini artırırken Türkiye'nin dış ticaret stratejilerine de doğrudan katkı sağlamaktadır. Kent, Türkiye ile Irak arasında bir diplomatik köprü işlevi görerek iki ülke arasındaki karşılıklı bağımlılığı artırmakta ve işbirliğini derinleştirmektedir. Bu rol, Şanlıurfa'nın uluslararası ilişkilerde yalnızca lojistik bir merkez değil, aynı zamanda bölgesel istikrarın sağlanmasında aktif bir unsur olduğunu göstermektedir.

Lojistik ve Transit Merkez Potansiyeli

Kalkınma Yolu Projesi kapsamında Fav Limanı'ndan çıkan yüklerin Musul üzerinden Fişhabur ve Ovaköy hattına, oradan da Şırnak üzerinden Şanlıurfa'ya ulaşması planlanmaktadır. Bu güzergâh, Şanlıurfa'yı yalnızca Türkiye-Irak ticaretinde değil, aynı zamanda Avrupa'ya uzanan küresel lojistik zincirinde de kritik bir geçiş noktası haline getirmektedir. Kentin bu stratejik konumu, Türkiye'nin mevcut demiryolu ve otoyol ağlarıyla birleştiğinde, Şanlıurfa'yı uluslararası ticaretin merkezlerinden biri olma potansiyeline taşımaktadır.

Şanlıurfa'nın bu rolü, birkaç boyutta değerlendirilebilir:

Transit merkez işlevi: Fav Limanı'ndan gelen yüklerin Avrupa pazarlarına taşınmasında Şanlıurfa, Türkiye'nin lojistik altyapısına bağlanan kilit bir düğüm noktasıdır. Bu işlev, kentin coğrafi avantajlarını ekonomik bir güce dönüştürme fırsatı yaratmaktadır.

Bölgesel kalkınma etkisi: Tarım ve sanayi ürünlerinin uluslararası pazarlara erişiminde Şanlıurfa'nın ihracat kapasitesinin artması, bölgesel kalkınmayı hızlandırmakta ve yerel üreticilerin küresel ticaret zincirine entegre olmasını sağlamaktadır.

Jeopolitik değer: Enerji ve ticaret koridorunun güvenliğinin sağlanması, Şanlıurfa'yı yalnızca ekonomik değil aynı zamanda jeopolitik bir aktör haline getirmektedir.

Ekonomik Katkılar

Kalkınma Yolu Projesi kapsamında Şanlıurfa’da kurulması öngörülen yeni lojistik merkezler, depolama alanları ve gümrük hizmetleri, kentin ekonomik yapısına doğrudan ve çok boyutlu katkılar sağlayacaktır. Bu yatırımlar yalnızca altyapı gelişimi anlamına gelmemekte, aynı zamanda bölgesel kalkınmayı hızlandıracak, istihdamı artıracak ve Şanlıurfa’yı uluslararası ticaret zincirinde daha görünür bir aktör haline getirecektir.

1. İstihdam etkisi

Yeni lojistik merkezlerin ve depolama tesislerinin kurulması binlerce kişiye iş imkânı yaratacaktır. Bu durum, özellikle genç nüfusun yoğun olduğu Şanlıurfa’da işsizlik oranlarının düşmesine ve yerel ekonominin canlanmasına katkı sağlayacaktır. Lojistik, gümrük ve ticaret sektörlerinde oluşacak yeni iş alanları, bölgedeki insan kaynağının daha verimli kullanılmasına olanak tanıyacaktır.

2. Ticaret hacmi artışı

Lojistik sektörünün gelişmesi, Şanlıurfa’nın ticaret hacmini artırarak ekonomik büyümesine ivme kazandıracaktır. Tarım ve sanayi ürünlerinin dış pazarlara daha hızlı ve düşük maliyetle ulaşması, yerel üreticilerin rekabet gücünü yükseltecek ve ihracat kapasitesini genişletecektir. Bu süreç, Şanlıurfa’yı yalnızca bir transit merkez değil, aynı zamanda üretim ve ticaretin geliştiği bir ekonomik cazibe merkezi haline getirecektir.

3. Yerel üretici avantajı

Tarım ve sanayi ürünlerinin uluslararası pazarlara erişiminin kolaylaşması, yerel üreticilerin maliyetlerini düşürerek rekabet gücünü artıracaktır. Bu durum, Şanlıurfa’nın tarımsal üretim kapasitesini küresel ticaretle daha güçlü bir şekilde entegre edecek ve bölgedeki sanayi yatırımlarını teşvik edecektir.

4. Ekonomik cazibe merkezi

Şanlıurfa, lojistik ve ticaret altyapısının gelişmesiyle birlikte yalnızca transit bir geçiş noktası değil, aynı zamanda yatırımcılar için cazip bir ekonomik merkez haline gelecektir. Bu durum, kentin ulusal ve uluslararası yatırım çekme kapasitesini artıracak, bölgesel kalkınmayı sürdürülebilir hale getirecektir.

Türkiye-Irak Ortak Vizyonu

Kalkınma Yolu Projesi, yalnızca ulaştırma altyapısının geliştirilmesine yönelik bir girişim değil; aynı zamanda küresel ölçekte bir lojistik merkez oluşturmayı hedefleyen

kapsamlı bir stratejik vizyondur. Körfez’den Avrupa ve Afrika’ya uzanan bütünleşik bir ekonomik koridorun inşası, Türkiye ile Irak arasındaki entegrasyonu güçlendirmekte ve iki ülkeyi bölgesel ticaretin merkezine taşımaktadır. Bu vizyon, ulaştırma maliyetlerinin düşürülmesi, ticaretin hızlanması ve ekonomik entegrasyonun derinleşmesi gibi çok boyutlu kazanımlar sağlamaktadır.

1. Ekonomik entegrasyon

Türkiye ve Irak arasındaki karşılıklı bağımlılığın artması, iki ülkenin ekonomik ilişkilerini daha sürdürülebilir hale getirecektir. Ortak lojistik altyapı, ticaretin kesintisiz akışını sağlayarak hem Türkiye’nin hem de Irak’ın küresel ticaret zincirinde daha güçlü bir konuma yükselmesine katkıda bulunacaktır.

2. Ulaştırma ve maliyet avantajı

Koridorun hayata geçirilmesiyle birlikte ulaştırma maliyetleri düşecek, ticaretin hızlanması sağlanacaktır. Bu durum hem enerji kaynaklarının hem de tarım ve sanayi ürünlerinin daha düşük maliyetle ve daha kısa sürede uluslararası pazarlara ulaşmasına imkân tanıyacaktır.

3. Şanlıurfa’nın rolü

Şanlıurfa, bu koridorun Türkiye ayağında kritik bir lojistik merkez işlevi üstlenmektedir. Kent, uluslararası ticaretin güvenli ve hızlı akışını mümkün kılarak yalnızca ulusal değil, küresel ölçekte stratejik bir değer kazanmaktadır. Bu rol, Şanlıurfa’yı Türkiye’nin güneyinde bir transit merkezden öte, bölgesel kalkınmanın ve diplomatik işbirliğinin sahadaki yansıması haline getirmektedir.

4. Küresel vizyon

Kalkınma Yolu Projesi’nin hedefi, Türkiye ve Irak’ı yalnızca bölgesel değil, küresel ticaretin merkezinde konumlandırmaktır. Avrupa, Orta Doğu ve Afrika arasında kurulacak bu lojistik ağ, iki ülkenin uluslararası ticaretteki etkinliğini artıracak ve küresel ekonomide daha güçlü bir aktör olmalarını sağlayacaktır.

Yatırım ve Müteahhitlik Fırsatları

Kalkınma Yolu Projesi’nin yaklaşık 22 milyar dolarlık yatırım hacmi, Şanlıurfa için önemli bir ekonomik fırsat sunmaktadır. Yeni lojistik merkezler, depolama alanları ve gümrük hizmetleri şehrin yatırım ortamını canlandıracak, binlerce kişiye istihdam sağlayacaktır.

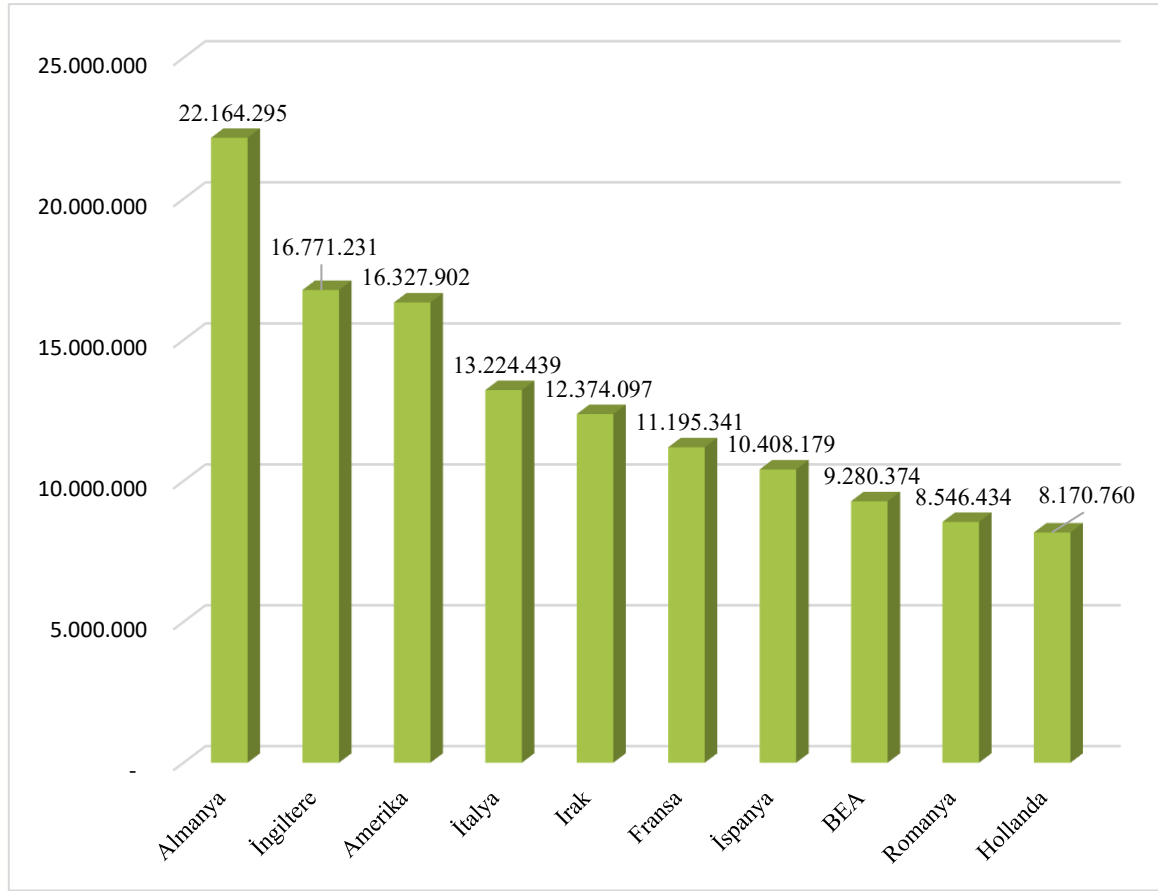
Türkiye-Irak ticaret hacminin 30 milyar dolara çıkarılması hedefi, Şanlıurfa'nın doğrudan pay alacağı bir büyüme anlamına gelmektedir. Ayrıca Türk müteahhitlik sektörü, Irak'ta bugüne kadar 40 milyar dolar değerinde 1157 proje tamamlamış olup, bu deneyim Şanlıurfa merkezli yatırımlara da yansiyabilir.

Ekonomik Rekabet Gücü ve İhracat Kapasitesi

Ekonomik Rekabet Gücü

Türkiye'nin ekonomik rekabet gücü, üretim kapasitesini küresel pazarlara entegre edebilme yeteneğiyle doğrudan bağlantılıdır. GAP'ın sulama projeleri sayesinde Şanlıurfa, tarımsal üretimde ülke ortalamasının üzerinde bir verimlilik yakalamış ve pamuk, buğday, mercimek gibi ürünlerde öne çıkmıştır. Kalkınma Yolu Projesi'nin lojistik altyapısı ile birleştiğinde Şanlıurfa'nın üretim gücü yalnızca ulusal pazarlara değil, uluslararası ticaret ağlarına da taşınabilmektedir. Bu durum, Şanlıurfa'nın rekabet gücünü artırarak bölgeyi Türkiye'nin tarımsal ve sanayi üretiminde stratejik bir merkez haline getirmektedir. Akademik değerlendirmelerde rekabet gücü yalnızca üretim miktarıyla değil, aynı zamanda pazara erişim hızı ve lojistik maliyetleriyle ölçülmektedir. Şanlıurfa'nın Kalkınma Yolu üzerinden küresel pazarlara bağlanması, bu ölçütlerin tamamında avantaj sağlamaktadır.

Türkiye'nin İhracatındaki İlk 10 Ülke (Bin \$ 2025)

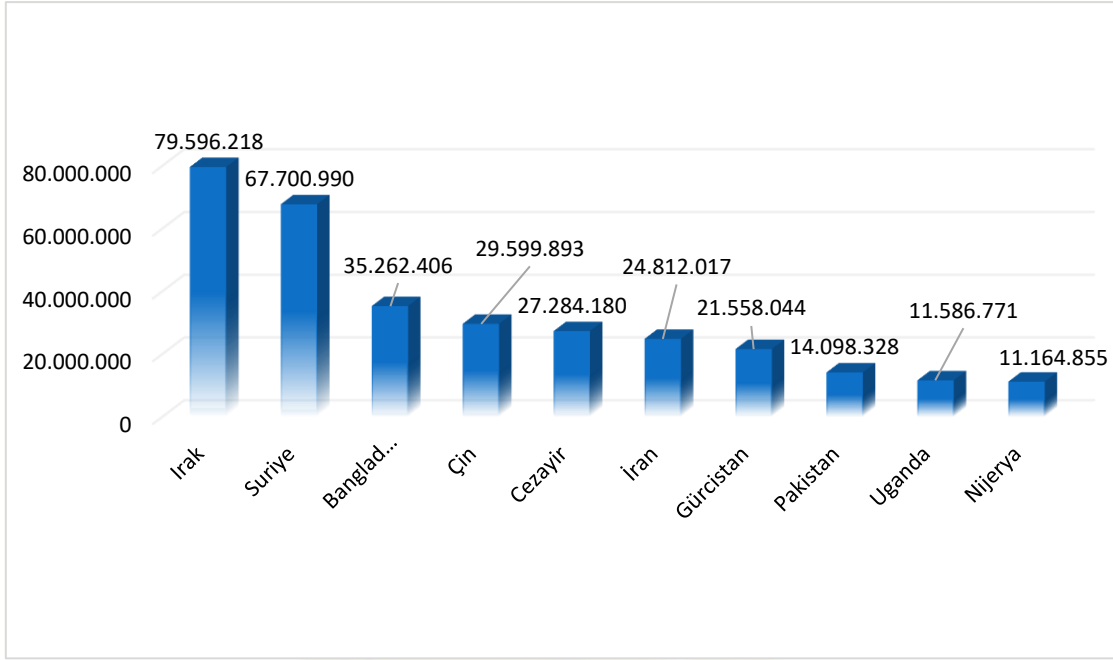
Kaynak: Trademap, 2025.

2025 yılında Türkiye'nin ihracatında Almanya 22,16 milyar dolarlık ihracatla ilk sırada yer alırken, İngiltere ve ABD sırasıyla 16,77 ve 16,33 milyar dolarlık ihracatla öne çıkmıştır. İtalya, Irak ve Fransa da önemli pazarlar arasında yer alırken, ilk 10 ülke Türkiye'nin ihracatında başlıca ticaret ortaklarının ağırlığını göstermektedir.

İhracat Kapasitesi

Şanlıurfa, GAP'ın en önemli merkezlerinden biri olarak tarımsal üretim kapasitesini ihracata dönüştürme potansiyeline sahiptir. Sulama projeleriyle artan pamuk ve hububat üretimi, Kalkınma Yolu Projesi sayesinde Basra Körfezi üzerinden Avrupa ve Asya pazarlarına daha hızlı ve düşük maliyetle taşınabilmektedir. Bu entegrasyon, Şanlıurfa'nın ihracat kapasitesini artırarak bölgeyi yalnızca Türkiye'nin değil, aynı zamanda Orta Doğu'nun tarımsal ticaret merkezlerinden biri haline getirmektedir. Ayrıca lojistik avantajlar sayesinde Şanlıurfa'da üretilen ürünler, küresel pazarlarda daha rekabetçi fiyatlarla satılabilmekte ve bölgenin dış ticaret gelirlerine doğrudan katkı sağlamaktadır.

Şanlıurfa'nın İhracatındaki İlk 10 Ülke (Bin \$ 2025)

Kaynak: TÜİK, 2025.

2025 yılında Şanlıurfa'nın ihracatında ilk 10 ülke arasında belirgin bir yoğunlaşma görülmektedir. En yüksek ihracat 79,6 milyon dolar ile ilk sıradaki ülkeye yapılırken, bunu 67,7 milyon dolar ile ikinci ülke takip etmektedir. Diğer ülkeler 35,3 milyon dolar ile 11,2 milyon dolar arasında değişen ihracat değerleriyle öne çıkmakta olup, veriler Şanlıurfa'nın ihracatında belirli pazarlara olan yoğunlaşmanın yüksek olduğunu göstermektedir.

Katma Değerli Üretim ve Sanayi

Türkiye'nin ihracat stratejisinde katma değerli üretim süreçlerinin geliştirilmesi en öncelikli hedeflerden biri olarak öne çıkmaktadır. Katma değerli üretim, yalnızca hammadde ihracatıyla sınırlı kalmayıp, işlenmiş, yüksek teknolojiye dayalı ve küresel pazarlarda rekabet gücü yüksek ürünlerin dış ticarete konu edilmesini ifade eder. Bu yaklaşım, Türkiye'nin ihracat gelirlerini artırırken aynı zamanda küresel ticaret zincirinde daha güçlü bir konum elde etmesini sağlar. Kalkınma Yolu Projesi, sanayi ürünlerinin dış pazarlara erişimini kolaylaştırarak Türkiye'nin ihracat stratejisini destekleyen kritik bir altyapı sunmaktadır. Özellikle lojistik maliyetlerin düşmesi, ürünlerin daha hızlı şekilde Avrupa ve Asya pazarlarına ulaşması ve enerji koridorunun güvenliği, Türkiye'nin katma değerli üretim kapasitesini doğrudan güçlendirmektedir.

Şanlıurfa ise bu ulusal stratejinin bölgesel ayağını oluşturan en önemli merkezlerden biridir. GAP'ın sağladığı tarımsal üretim altyapısı sayesinde Şanlıurfa, yalnızca hammadde ihracatıyla değil, aynı zamanda gıda işleme, tekstil, yapı malzemeleri ve kimya sanayi gibi sektörlerde katma değerli üretimle öne çıkmaktadır. Pamuk üretiminin tekstil ve hazır giyim sektörüne dönüştürülmesi, tarımsal ürünlerin gıda sanayinde işlenerek ihraç edilmesi ve yapı malzemeleri üretiminde artan kapasite, Şanlıurfa'yı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sanayi üssü haline getirmektedir. Kalkınma Yolu Projesi'nin lojistik avantajları sayesinde Şanlıurfa'da üretilen bu katma değerli ürünler, uluslararası pazarlara daha hızlı ve düşük maliyetle ulaşabilmekte; bu da şehrin ekonomik rekabet gücünü yükseltmektedir.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Kalkınma Yolu Projesi, Türkiye ile Irak arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesinin yanı sıra, Orta Doğu ile Avrupa arasındaki ulaştırma ve ticaret bağlantılarının güçlendirilmesi açısından önemli bir stratejik potansiyel taşımaktadır. Projenin gerçekleştirilmesiyle enerji kaynaklarının, tarım ve sanayi ürünlerinin daha güvenli, hızlı ve düşük maliyetli biçimde uluslararası pazarlara ulaştırılması; Türkiye'nin transit ülke konumunun güçlendirilmesi ve iki ülke arasındaki ekonomik entegrasyonun derinleştirilmesi mümkün olabilecektir. Bu yönüyle Kalkınma Yolu, yalnızca bir ulaştırma altyapısı yatırımı değil, bölgesel ticaretin yeniden şekillenmesine katkı sağlayabilecek kapsamlı bir ekonomik ve lojistik koridor niteliğindedir.

Şanlıurfa açısından değerlendirildiğinde ise projenin sağlayabileceği katkılar çok boyutlu bir nitelik taşımaktadır. Kentin Irak ve Suriye'ye yakınlığı, Türkiye'nin güneyindeki stratejik konumu ve tarım ile sanayi alanındaki üretim kapasitesi, Şanlıurfa'yı Kalkınma Yolu'nun Türkiye ayağında önemli bir lojistik ve ticaret merkezi olma potansiyeline taşımaktadır. Özellikle lojistik merkezlerin, depolama ve gümrük altyapısının geliştirilmesi; ulaştırma maliyetlerinin azaltılması ve pazara erişimin kolaylaştırılması, Şanlıurfa'daki üreticilerin ve ihracatçıların uluslararası rekabet gücünü artıracak temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu gelişmelerin istihdamın artırılması, yeni yatırımların çekilmesi ve yerel ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi bakımından da önemli sonuçlar doğurması beklenmektedir.

Şanlıurfa'nın Kalkınma Yolu Projesi kapsamında sahip olduğu en önemli avantajlardan biri, GAP yatırımlarıyla güçlenen tarımsal üretim kapasitesinin gelişen lojistik imkânlarla bütünleştirilebilmesidir. Pamuk, hububat ve diğer tarımsal ürünlerin yanı sıra gıda işleme, tekstil, yapı malzemeleri ve kimya gibi alanlarda gerçekleştirilecek katma değerli üretimin uluslararası pazarlara daha etkin şekilde ulaştırılması, kentin ihracat kapasitesinin artırılmasına katkı sağlayabilecektir. Bu nedenle projenin Şanlıurfa açısından gerçek anlamda ekonomik değer yaratabilmesi, yalnızca transit taşımacılığın geliştirilmesine değil, üretim, sanayi, lojistik ve ihracat kapasitesinin eş zamanlı olarak güçlendirilmesine bağlıdır.

Sonuç olarak Kalkınma Yolu Projesi, Şanlıurfa için lojistik avantajların ekonomik ve ticari kazanımlara dönüştürülmesi bakımından önemli bir fırsat alanı oluşturmaktadır. Bununla birlikte bu potansiyelin sürdürülebilir bir kalkınma sonucuna dönüşebilmesi için lojistik altyapının güçlendirilmesi, üretim kapasitesinin katma değerli sektörlerle yönlendirilmesi, ihracatçı firmaların uluslararası pazarlara erişiminin desteklenmesi ve yatırım ortamının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu çerçevede Şanlıurfa'nın Kalkınma Yolu Projesi'nden azami ölçüde faydalanması, kentin yalnızca bir transit geçiş noktası olarak değil; üretim, lojistik, ihracat, yatırım ve bölgesel ticaretin bütünleştiği stratejik bir merkez olarak konumlandırılmasıyla mümkün olacaktır.

Kaynakça

- ORSAM (Ortadoğu Araştırmaları Merkezi),
- SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı),
- Dünya Bankası ve UNDP raporları,
- Dünya Bankası & UNDP,
- Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi
- Trademap,
- TÜİK,

